

“Mažiau šiukšlių” kampanijos gairės (Gamtosauginės mokyklos)

LITTER LESS
CAMPAIGN

2015 m. rugsėjo mėn.
Aplinkosauginio švietimo fondas
(Foundation for Environmental Education - FEE)

Gamtosauginių mokyklų ir Wrigley bendrovės „Mažiau šiukšlių“ kampanija Gairės. 2015 m.

Šios gairės yra skirtos programos dalyviams (mokiniam ir mokytojams) padėti įgyvendinti „Mažiau šiukšlių“ kampaniją.

Ivadas

1.1 Wrigley bendrovės fondo ir FEE bendradarbiavimo apžvalga

Įgyvendinus sėkmingą, trejus mokslo metus trukusį „Mažiau šiukšlių“ kampanijos I-ąjį etapą, Wrigley bendrovės fondas ir Aplinkosauginio švietimo fondas (Foundation for Environmental Education, FEE) susitarė tęsti kampaniją ir įgyvendinti II-ąjį kampanijos etapą. Šis etapas truks trejus mokslo metus ir baigsis 2017 m.: 27 šalys dalyvavo projekte pirmaisiais metais, 35 šalys dalyvaus trečiaisiais kampanijos metais. „Mažiau šiukšlių“ kampanija siekiama ugdyti vaikų ir jaunimo ekologinį sąmoningumą šiukšlinimo tematika ir skatinti imtis teigiamų pokyčių.

Kampanija papildo vykdomą Wrigley bendrovės veiklą skatinant atsakingą šiukšlių / atliekų tvarkymą. Kampanija kiekvienoje šalyje vykdoma per Gamtosauginių mokyklų (Eco-Schools) ir Jaunųjų aplinkos reporterių (Young Reporters for the Environment, YRE) programas.

Pirmaisiais, II -ojo „Mažiau šiukšlių“ kampanijos etapo metais, prasėdėjusiais 2014 m. rugsėjo mėn. dalyvavo iš viso 27 šalys: 22 šalys dalyvaujančios Gamtosauginių mokyklų programoje ir 5 šalys, įsijungusios į Jaunųjų aplinkos reporterių programą. Iš viso dalyvavo 696 švietimo įstaigos, kuriose mokėsi daugiau nei 458 000 moksleivių ir dirbo daugiau nei 13500 pedagogų.

1.2 Dalyvaujančios šalys

Numatyta, kad šios šalys dalyvaus „Mažiau šiukšlių“ kampanijoje iki 2017 m.

Gamtosauginės mokykos (22 šalys)	Jaunųjų aplinkos reporterių (13 šalių iš viso)
(2014-2017) Australija Bulgarija Kinija Kroatija Kipras Čekija Graikija Indija Kenija Lietuva Meksika Nyderlandai Šiaurės Airija Lenkija Puerto Rikas Rusija Škotija Pietų Afrikos Respublika Ispanija Uganda JAV Velsas	(2014-2017) Kanada Prancūzija Izraelis Rumunija Slovakija (2015-2016) Vokietija Kazachstanas Juodkalnija Portugalija (2016-2017) Dar keturios šalys

KAS YRA „MAŽIAU ŠIUKŠLIŲ“ KAMPANIJA?

2.1 Įžanga

Šiukšlinimas yra puiki tema pradėti dirbti su moksleiviais aplinkosaugos srityje. Veikla yra puikiai matoma ir lengva pastebėti teigiamus pokyčius. Įsitraukimas į „mažiau šiukšlių“ veiklas moko moksleivius, jog jie gali padėti spręsti šiukšlinimo problemas, gali keisti savo aplinką ir aplinkinių žmonių elgesį ir pokyčius.

Kaip tai vyksta?

Gamtosauginių mokyklų dalyviai „Mažiau šiukšlių“ kampaniją įgyvendina tokiomis formomis, kaip aplinkos švarinimo talkos, renginiai, akcijos, kūrybiniai darbai ir pan.; Jaunųjų aplinkos reporterių dalyvių veiklos fokusuojamos į žurnalistinio produkto kūrimą (straipsnis, video ar foto reportažas).

„Mažiau šiukšlių“ kampanija 2015/2016 m.m. įgyvendinama 31 šalyje; kampanija siekiama šviesti jaunos žmonės šiukšlinimo / atliekų tvarkymo klausimais bei paskatinti juos įgyvendinti teigiamus pokyčius.

2.2 Tikslai

„Mažiau šiukšlių“ kampanijos tikslas yra mažinti šiukšlių kiekius ir įtakoti ilgalaikius moksleivių elgesio pokyčius. Pagrindinis kampanijos siekis – skatinti ekologinį sąmoningumą šiukšlinimo klausimais vietos aplinkoje ir bendruomenėje, didinti moksleivių žinias ir praktinius įgūdžius kaip tinkamai tvarkyti atliekas, bendradarbiauti su kitomis švietimo įstaigomis propaguojant švietimą darniam vystymuisi (ŠDV) ir įtakoti kitus komunikuojant multimedia priemonėmis ir kitais kanalais.

Gamtosauginės mokyklos vykdydamos „Mažiau šiukšlių“ kampaniją naudoja 7 GMP žingsnelių metodiką.

PAGRINDINIAI SIEKIAI

- *kelti sąmoningumą šiukšlių ir atliekų poveikio vietos aplinkai ir bendruomenei įgyvendinant bendruomenės veiklos dienas;*
- *didinti mokinių žinias ir praktinius įgūdžius siekiant mažinti šiukšlių ir atliekų kiekius bei tinkamai tvarkyti atliekas;*
- *skatinti mokinių elgesio pokyčius tvarkant atliekas ir šiukšles;*
- *pagerinti mokyklos atliekų tvarkymo sistemą;*
- *sukurti gerų mokyklų atliekų tvarkymo sistemos pavyzdžių, pateikiant interneto svetainėje nuotraukas ir apibūdinimus;*
- *informuoti apie vietos šiukšlinimo ir atliekų tvarkymo problemas bei sprendimus straipsnių, foto ir video reportažų pagalba;*
- *skatinti bendradarbiauti su kitomis mokyklomis, siekiant pasidalinti geros praktikos pavyzdžiais.*

2.3 Rėmėjas

Wrigley bendrovės fondas

“Wrigley” bendrovės fondo misija yra gerinti žmonių ir planetos gerovę darnaus vystymosi iniciatyvomis, kuriomis didžiausiais dėmesys skiriamas burnos sveikatai ir aplinkos tvarkymui, atsižvelgiant į vietos bendruomenės poreikius. Nuo savo įsikūrimo pradžios “Wrigley” bendrovės fondas skyrė daugiau nei 50 milijonų JAV dolerių labdaros organizacijoms ir projektams visame pasaulyje.

Wrigley bendrovės fondas trejus metus finansiškai remia, per Gamtosauginių mokyklų ir Jaunųjų aplinkos reporterių programas, vykdomą „Mažiau šiukšlių“ kampaniją. Ši

kampanija orientuoja moksleivius suprasti svarbias šiukšlių / atliekų tvarkymo problemas savo bendruomenėse ir vykdyti veiklas akcentuojant mažesnę vartojimą, atliekų rūšiavimą bei siekti ilgalaikio teigiamo elgesio pokyčių.

Wrigley bendrovė tiki, kad pats geriausias sprendimas mažinti bet kurių šiukšlių (atliekų) kiekį - pirmiausia kiekvienam išmesti savo šiukšles tinkamai. Ilgus metus, bendrovė propaguoja atsakingą šiukšlių tvarkymą bendradarbiaudama su aplinkosauginėmis organizacijomis, siekdama skatinti visuomenės aplinkosauginį sąmoningumą ir prevencines švietėjiškas veiklas, formuojant ilgalaikius elgesio pokyčius.

2.4 Apie Gamtosaugines mokyklas

Gamtosauginės mokyklos yra tarptautinė programa švietimo įstaigoms dirbančioms darnios plėtros klausimais. Gamtosauginių mokyklų misija - skatinti moksleivius savo aktyviais ir linksmais veiksmais inicijuoti pokyčius tvariai plėtrai.

Gamtosauginių mokyklų programa yra paremta 7 žingsnelių procesu, skatinančiu moksleivių įsitraukimą į aplinkosaugines veiklas, jų lyderystę, bei plačiai įtraukiant aplinkosaugos klausimus į mokymosi procesą.

Pagal 7 žingsnelių metodiką sėkmingai dirbančios švietimo įstaigos apdovanojamos Gamtosauginių mokyklų programos apdovanojimu – Žaliąja vėliava.

Fundamentali Gamtosauginių mokyklų programos vertė yra švietimo darniam vystymuisi propagavimas. Siekiant tai skatinti, kampanijos dalyviai bendradarbiaus su kitomis švietimo įstaigomis skleidžiant idėjas ir patirtis sprendžiant šiukšlinimo klausimus.

3. Šiukšlės

3.1 Šiukšlių apibūdinimas

Šiukšles galima identifikuoti įvairiai. Šioje kampanijoje šiukšlės apibūdinamos taip:

„Šiukšlės yra atliekos netinkamoje vietoje“.

Tai yra atliekos, numestos ant šaligatvių, parkuose ar mokyklų teritorijose, vietoj to, kad būtų išmestos į šiukšliadėžes ar atliekų konteinerius. Šiukšlės yra netvarkingos ir bjaurios nei gali neigiamai veikti žmonių požiūrį į vietovės kokybę, o taip pat ir saugumą. Šiukšlės gali būti bet kas: mažas saldainių popierėlis, tuščia sumuštinių dėžutė, ar parke (miške) išmestas nereikalingas čiužinys.

Dauguma šiukšlių sąmoningai ar nesąmoningai išmeta žmonės; šiukšlinimo šaltiniais gali būti ir aplinkos reiškiniai (pvz. vėjas).

Šiukšlės yra ir sintetinės medžiagos, ar medžiagos aplinkoje suyrančios, kaip pvz. maisto atliekos ar šunų ekskrementai.

3.2 Šaltiniai

Šiukšlinimo šaltiniai yra įvairūs; šiukšlina skirtingi žmonės. Pvz. šiukšlinti gali automobilių vairuotojai, išmesdami šiukšles pro langus, pėstieji išmetantys šiukšles, ar žmonės paliekantys savo šiukšles iškylą ar kitų renginių metu viešose erdvėse ir t.t.

Netyčinį šiukšlinimą gali sukelti tinkamai neuždengti kroviniai, aplinkos veiksniai kaip vėjas; gyvūnai gali nešioti netinkamai išmestas šiukšles; tinkamai netvarkomos komercinės veiklos atliekos ir pan.

3.3 Įtaka

Šiukšlės yra kenksmingos žmonėms, gyvūnijai, gamtinei aplinkai; netinkamai tvarkomos šiukšlės gali būti potencialus gaisro šaltinis.

Šiukšlinimas tiesiogiai ir netiesiogiai įtakoja turizmo sritį; šiukšlinimo padarinių šalinimas reikalauja pastangų bei lėšų.

Netinkamai tvarkomos atliekos aplinkoje irsta ilgai:

- ✓ popierius: 6 mėnesius
- ✓ nuorūkos: 2-5 metai
- ✓ bananų žievės: 3 mėnesiai
- ✓ plastikiniai maišeliai: 10-30 metų
- ✓ guma: 20-25 metai
- ✓ aliuminio skardinės: 200-400 metų.

4. Kampanijos įgyvendinimas

4.1. Įgyvendinimo planas

Įvairiose šalyse „Mažiau šiukšlių“ kampanijoje dalyvaus nuo 15 iki 30 dalyvių. „Mažiau šiukšlių“ kampanijoje dalyvaus 25 Lietuvos švietimo įstaigos, dalyvaujančios Gamtosauginių mokyklų programoje. Dalis mokyklų kampanijos pradžioje atliks moksleivių apklausas siekiant išsiaiškinti moksleivių žinias ir požiūrį. Moksleivių užpildytos anketos bus siunčiamos nacionaliniams koordinatoriui.

Dalyviai, įgyvendindami „Mažiau šiukšlių“ kampaniją, sieks mažinti šiukšlinimą, įtakoti ilgalaikius elgesio pokyčius bendruomenės elgesio pokyčius, įdiegti (pagerinti) įstaigos atliekų tvarkymo sistemą. Kiekviena mokykla taip pat surengs vieną Bendruomenės veiksmo dieną, įtraukiant mokyklos bendruomenę, vietos bendruomenę, socialinius partnerius. Tokiuose renginiuose gali dalyvauti ir Wrigley bendrovės atstovai.

Kiekviena mokykla įgyvendins kampaniją pagal 7 Gamtosauginių mokyklų programos žingsnelių metodiką. Kampanijos veiklose dalyvaus visa / didžioji mokyklos bendruomenės dalis.

1) Gamtosauginis komitetas.

2) Aplinkosauginis auditas (įvertinimas). Įstaiga atliks esamos situacijos atliekų / šiukšlių srityje įvertinimą – kokia yra situacija? Kas yra blogai ir kas yra gerai? Kaip gali mokykla sumažinti šiukšlinimą (šiukšlių kiekius) ir pagerinti atliekų tvarkymą?

3) Veiksmų planas. Atsižvelgus į audito rezultatus, mokykla išskirs prioritetus ir parengs veiksmų planą kaip bus siekiama mažinti šiukšlinimą ir gerinamas atliekų tvarkymas. Kuriuos veiksmus reikės įgyvendinti? Kada ir kas įgyvendins? Kaip įvertinti rezultatus ir poveikį?

4) Monitoringas ir įvertinimas. Veiksmų planas ir pasirinktas veiklos rodiklis bus nuolat vertinamas kampanijos metu.

5) Integracija į mokymosi procesą. Kaip „Mažiau šiukšlių“ kampanija bus susieta su mokymosi procesu? Kuriuose dalykuose galima integruoti kampaniją veiksmus?

6) Informavimas ir įtraukimas. Kiekviena mokykla įgyvendins vieną bendruomenės veiklos dieną įtraukiant mokyklos bendruomenę, vietos bendruomenę, socialinius partnerius. Kampanijos dalyviai taip pat bendradarbiaus su kitomis švietimo įstaigomis.

7) Gamtosauginis kodeksas. Atliekų / šiukšlių tema bus sukurtas Gamtosauginis kodeksas.

Mokyklos, atlikusios moksleivių apklausas kampanijos pradžioje, atliks moksleivių apklausas ir kampanijos pabaigoje. Visi dalyviai pateiks veiklos ataskaitas kampanijos interneto svetainėje.

Dalyviai taip pateiks vieną iš pasirinktų veiklos vertinimo rodiklių:

- šiukšlių, rastų mokyklos aplinkoje, kiekis kampanijos pradžioje ir pabaigoje (kilogramais); procentinis pokytis.
- Pilnų šiukšlių maišų skaičius kilogramais kampanijos pradžioje ir pabaigoje; procentinis pokytis.
- Perdirbamo popieriaus kiekis kilogramais kampanijos pradžioje ir pabaigoje; procentinis pokytis.
- Bendras perdirbamų atliekų kiekis kilogramais kampanijos pradžioje ir kampanijos pabaigoje; procentinis pokytis.

Kaip įvertinti?

Atliekant registraciją interneto svetainėje, mokyklos privalo pasirinkti vieną iš keturių pateikiamų vertinimo rodiklių: šiukšlių skaičius vnt.; šiukšlių maišų kiekis; perdirbamo popieriaus kiekis; perdirbamų atliekų kiekis.

Svarbu!

Duomenys turi būti pateikiami kilogramais. Laukelyje galima įrašyti tik skaičių. Nerašykite jokios kitos informacijos laukelyje.

Šie duomenys bus pildomi kartus: pradžioje atliekant registraciją ir kampanijos pabaigoje.

Kriterijus: šiukšlių vienetų kiekis (mokyklos teritorijoje) kampanijos pradžioje ir kampanijos pabaigoje.

Rodiklio fiksavimo metodika (pavyzdys)

1. Pasirinkite vieną dieną kampanijos pradžioje. Kartu su mokiniais mokyklos teritorijoje surinkite šiukšles ir suskaičiuokite.
2. Užfiksukite bendrą surinktų šiukšlių kiekį kilogramais. Įrašykite gautą dydį registracijos formoje projekto interneto svetainėje.
3. Atlikite tokią pačią veiklą kampanijos pabaigoje. Nurodykite gautą dydį ataskaitos formoje.
4. Palyginkite rezultatus ir pažiūrėkite koks pokytis. Aptarkite pokyčius ir analizuokite to priežastis.

Kriterijus: pilnų šiukšlių maišų skaičius ir kiekis kilogramais kampanijos pradžioje ir kampanijos pabaigoje; procentinis pokytis.

Rodiklio fiksavimo metodika (pavyzdys)

1. Pasirinkite vieną dieną kampanijos pradžioje. Paklauskite valytojų kiek šiukšlių maišų jos surenka per dieną.
2. Suskaičiuokite maišus ir pasverkite juos. Gautą dydį kilogramais įrašykite registracijos formoje.
3. Atlikite tokią pačią veiklą kampanijos pabaigoje. Gautą dydį nurodykite ataskaitos formoje.
4. Palyginkite rezultatus ir pažiūrėkite koks pokytis. Aptarkite pokyčius ir analizuokite to priežastis.

Kriterijus: perdirbamo popieriaus kiekis kilogramais kampanijos pradžioje ir kampanijos pabaigoje; procentinis pokytis.

Rodiklio fiksavimo metodika (pavyzdys)

1. *Paprašykite moksleivių kiekvienoje klasėje mesti į dėžes perdirbamą popierių. Vykdykite šį monitoringą vieną savaitę.*
2. *Pasverkite kiek surinkta popieriaus. Kiekį kilogramais nurodykite registracijos formoje.*
3. *Atlikite šią veiklą kampanijos pabaigoje. Gautą rezultatą nurodykite ataskaitos formoje.*
4. *Palyginkite rezultatus ir pažiūrėkite koks pokytis. Aptarkite pokyčius ir analizuokite to priežastis.*

Kriterijus: bendras perdirbamų atliekų kiekis kilogramais kampanijos pradžioje ir kampanijos pabaigoje; procentinis pokytis.

Rodiklio fiksavimo metodika (pavyzdys)

1. *Iš atliekų tvarkymo įmonės atstovų išsiaiškinkite koks perdirbamų atliekų kiekis išvežamas iš Jūsų mokyklos per mėnesį. Jūs taip pat patys galite suskaičiuoti perdirbamų atliekų kiekį, pvz. atlikdami kasdienį monitoringą. Pateikite gautą rezultatą kilogramais registracijos formoje.*
2. *Atlikite tokią pačia veiklą kampanijos pabaigoje. Pateikite gautą rezultatą ataskaitos formoje.*
3. *Palyginkite rezultatus ir pažiūrėkite koks pokytis. Aptarkite pokyčius ir analizuokite to priežastis.*

4.3 Kampanijos akcentai

- Kampanijos dalyviai gali gauti iki 500 JAV dolerių finansavimą. Keletas mokyklų gaus papildomą 250-300 JAV dolerių finansavimą Bendruomenės veiklos dienai finansuoti.
- 7 žingsnelių metodika padės įstaigoms įgyvendinti kampaniją.
- „Mažiau šiukšlių“ kampanijos svetainė atnaujinta. Ataskaita forma – nesudėtinga, „draugiška“ vartotojui ir neturėtų kilti problemų ją pildant.
- Nacionalinis kampanijos koordinatorius paprašys keletą įstaigų pateikti po naujieną kampanijos svetainei apie „Mažiau šiukšlių“ projekto vykdymą įstaigoje.

Mokyklos gali pasirinkti vieną iš kelių temų naujienai:

- ✓ kampanijos pradžios renginys;
- ✓ didžiausia kampanijos sėkmė;
- ✓ didžiausias iššūkis;
- ✓ bendradarbiavimas su kita mokykla;
- ✓ Bendruomenės veiklos diena, ir kt.;

Naujiena neturėtų būti ilgesnė nei 150 žodžių. Kartu su tekstine naujiena, įstaigos turės atsiųsti bent vieną nuotrauką arba internetinę nuorodą į video klipą.

4.4 Galimas Wrigley atstovų dalyvavimas

Įgyvendinant „Mažiau šiukšlių“ kampaniją Wrigley bendrovės atstovai gali sudalyvauti tiek dalyvių organizuojamose Bendruomenės veiksmo dienose, tiek ir bet kuriuose kituose didesniuose kampanijos renginiuose ar akcijose. Apie planuojamus didesnius renginius įstaigos turėtų informuoti nacionalinį koordinatorių iš anksto.

5. Kampanijos įgyvendinimo pavyzdžiai

5.1. Kampanijos pradžia

Surenkite specialų renginį mokykloje, taip informuodami apie kampaniją. Tokiame renginyje gali dalyvauti soc. partneriai, vietos bendruomenės ar valdžios atstovai. Tai gali būti aplinkos tvarkymo akcija, konferencija ar pvz. simbolinis juostos, padarytos iš šiukšlių, rastų mokyklos teritorijoje, perkirpimas.

5.2. Bendradarbiavimas su kitomis švietimo įstaigomis

Įgyvendinant „Mažiau šiukšlių“ kampanijos veiklas galimos įvairios įstaigų bendradarbiavimo formos: aplinkos tvarkymo akcijos, seminarai, konferencijos, susitikimai, protų mūšiai, ekologiniai žygiai, informacijos keitimasis apie vykdomas veiklas el. priemonėmis ir t.t.

Gali būti bendradarbiaujama su bet kokio tipo švietimo įstaigomis: lopšeliais – darželiais; pradinėmis mokyklomis, pagrindinėmis mokyklomis, vidurinėmis mokyklomis, gimnazijomis, profesinio mokymo įstaigomis, aukštojo mokslo įstaigomis.

Gali būti bendradarbiaujama tiek su Gamtosauginių tinklo mokyklomis, tiek ir nedalyvaujančiomis Gamtosauginių mokyklų programoje.

Vykdam kampaniją itin rekomenduotina bendradarbiauti su užsienio šalių švietimo įstaigomis.